

Thorvaldsen Samlingen på Nysø

Thorvaldsen
Samlingen
på Nysø
1991

Forstuen side 13

Salen side 18

Montreværelset side 26

Familiestuen side 38

Register side 44

Thorvaldsen uden for sit atelier »Vølunds værksted« på Nysø. Udsnit af maleri malet af Heinrich Buntzen 1843. Thorvaldsens Museum, København.

På omslaget er gengivet: P. C. Skovgaard: Nysø en klar efterårsdag 1853 (udsnit). Christine og Henrik Stampe til hest samt deres børn foran Nysø hovedbygning. Gave fra Rigmor Stampe og Astrid Stampe Feddersen. Thorvaldsens Museum, København.

Thorvaldsen på Nysø

Herregården Nysø uden for Præstø er opført 1671-73 for en driftig præstøborger, kræmmer Laurits Nielsen, der endte som byens borgmester. En sjælden bygherre i enevældens tid, hvor herregårde næsten altid rejstes for adelen. Den røde murstensbygning, dekoreret med sandstensornamenter og omgivet på tre sider af vandgrave, står som midtpunkt i et symmetrisk anlæg med have mod syd og ladegård mod nord. Husets arkitekt er ikke kendt, men det hører til Danmarks smukkeste herregårdsbygninger fra baroktiden.

Gennem arv fra statsminister Henrik Stampe, hvis landbolove havde givet retningslinierne for de senere store landboreformer, erhvervede hans nevø Holger Stampe i 1800 jordegodserne Nysø og Jungshoved som et stamhus under navnet Stampenborg. 1809 blev stamhuset et baroni, og det ejedes i årene 1839-44, hvor Thorvaldsen ofte opholdt sig på Nysø, af baron Henrik Stampe (1794-1876) og hans hustru Christine, født Dalgas (1797-1868), der havde tre sønner og to døtre.

Henrik Stampe var en forfinet og elskværdig mand med ideer, der var forud for sin tid – han var vegetar, nøgenbader og en adræt løber. Desuden var han meget musikalsk og komponerede flerstemmige sange. Men han manglede, som hans fader beklagende skrev til Grundtvig, »Lyst til rigtig og stadig Beskæftigelse«, og med tiden fik han anfald af sindssyge. Christine Stampe var derimod viljefast og energisk. Hun stammede fra en dansk huguenotfamilie, faderen var præst ved den reformerte kirke i Fredericia, moderen tyskfødt, og sproget i hendes barndomshjem fransk og tysk. Som femtenårig var hun blevet forældreløs og havde derefter levet flere år i Italien hos sine brødre, der var storkøbmænd i Livorno og Napoli. Hos broderen Christian Dalgas i Livorno traf Christine den tre år ældre Henrik Stampe, stamherre til Nysø. De havde begge en ulykkelig kærlighedsoplevelse bag sig og fandt – måske også derigennem – hinanden.

Som Henrik Stampes hustru måtte hun sammen med godsforvalteren overtage godsets drift, og hun blev med tiden en myndig kvinde, der af samtiden blev dadlet for sin hårdhed. Heftig var hun nok, selv med Thorvaldsen kunne hun rives. Men som baronen sagde: »Det gør jo ikke noget, at de skændes. Det vidner om Oprigtighed, og desuden er det sundt for Lungerne«. Hendes varme sind lyser imidlertid ud af hendes »Erindringer om Thorvaldsen«, der i 1912 blev udgivet af hendes sønnedatter. Her skildrer hun med lune og kærlighed, på et mundret og træffende dansk, sin »kjære Gamle«. Hun, der var syvogtyve år yngre, blev af

Baron Henrik Stampe (1794-1876) tegnet af Constantin Hansen. Familienstuen ramme R.

Thorvaldsen kaldt hans »gamle Mutter«, og hun blev den, der i Thorvaldsens sidste år gav ham både lyst og ro til arbejdet.

Thorvaldsen var i september 1838 vendt hjem fra Italien efter fyrre års ophold i Rom, der dengang var det kunstneriske brændpunkt i Europa. Med et vældigt oeuvre bag sig af monumenter, statuer, portrætbuster og relieffer og anerkendt som tidens største billedhugger, blev han i København modtaget som en triumfator. Scener fra hans festlige ankomst til Københavns toldbod er skildret på Thorvaldsens Museums mure af maleren Jørgen Sonne, og på denne billedfrise ses også Henrik og Christine Stampe, selv om de i virkeligheden ikke var i byen ved Thorvaldsens ankomst. De har næppe kendt Thorvaldsen, før han kom til Danmark, men baronessen havde set hans værker i Rom og havde i København med iver kastet sig ud i arbejdet med at samle bidrag til et museum for ham, da der i 1837 blev opfordret dertil. For denne ihærdighed, fortæller hun, måtte hun »høre Meget, ligesom saa mange Andre, der ikke ere ligegyldige ved Alt, hvad der ikke er dem selv«. Dertil kom, at prins Christian Frederik, den senere kong

Baronesse Christine Stampe f. Dalgas (1797-1868) tegnet af Constantin Hansen. Familiestuen ramme T.

Christian VIII, havde bedt hende om at tage sig af billedhuggeren, da han vidste, at hun talte italiensk, og at hun kunne servere italienske retter for ham. Prinsen mente, at den berømte kunstner, efter de mange år i syden, derved lettere ville komme til at føle sig hjemme i Danmark.

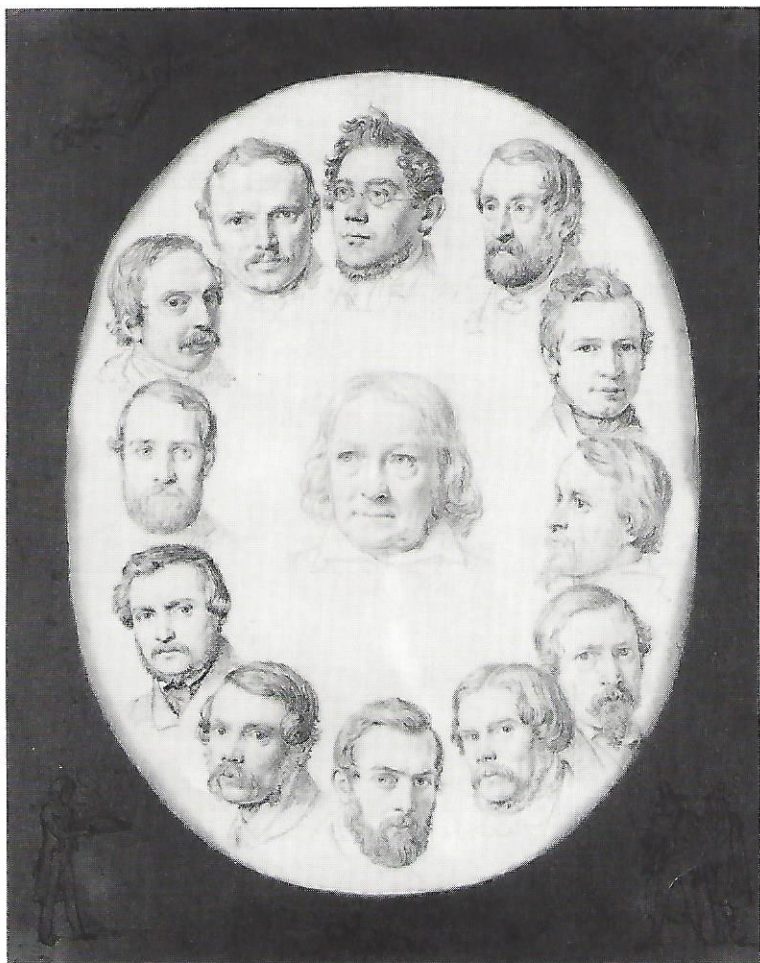
Den vigtigste forbindelse til Thorvaldsen synes dog at have været botanikeren J. F. Schouw, der var gift med Christine Stampes søster Susette. Schouw havde boet hos hendes broder Christian Dalgas i Livorno på samme tid som Henrik Stampe. Han hørte under sit romerophold i 1818 til kredsen omkring Thorvaldsen og havde været optaget af mulighederne for at få arbejder af Thorvaldsen til Danmark. Schouw var ikke alene botaniker, men en politisk foregangsmand, der sammen med andre liberale stod i opposition til enevælden og ønskede en fri forfatning. Han var desuden en af hovedarrangørerne ved Thorvaldsens modtagelse og ses i Sonnes frise på en fremtrædende plads. Som direktør for botanisk have, der dengang lå i tilknytning til Charlottenborg, kom han fra april 1842 til at bo dør om dør med Thorvaldsen.

I forsommeren 1839 kom Thorvaldsen første gang til Nysø. Baronesse Stampe hentede ham på Charlottenborg i sin vogn, og Thorvaldsen sagde senere til hende, at hun havde haft »noget saa aabent, ligefrem og hjertelig«, at han straks holdt af hende. I løbet af den vinter, Thorvaldsen havde tilbragt i København som direktør for Kunstakademiet, havde han haft svært ved at få ro til at arbejde. Opmærksomheden om ham var stor. »De beder Middag paa ham, som var han en Skildpadde«, sagde Oehlenschläger. Selv sagde han »Jeg driver nok paa Grund her!«, da han en dag fandt, at selskabeligheden og besøgene i hans atelier gik for vidt.

På Nysø sørgede baronessen for at give ham arbejdslysten tilbage. Godsets snedker lavede arbejdsredskaber til ham, og det varede ikke længe, inden Thorvaldsen kom i gang med at modellere i et rum på første sal i sydøstfløjen. Nu tog han fat hver morgen »paa det Øieblik nær, hvor vi spiste Frokost, da kom han ned 1/2 Times Tid i sin Slaabrok og Tøfler og tog Deel i vores muntre Collation. Han var næsten altid munter og tilfreds, og ofte, meget ofte, dansede han en Vals med Een og Anden i denne Dragt«. Om eftermiddagen fortsatte han arbejdet.

Nysø blev som et hjem for ham. I Rom havde han levet i lejede lokaler uden egen husholdning – hans stuer var fyldt op af hans kunstsamlinger, og han tilbragte dagene i sine mange studier – billedhuggerværksteder – og aftenerne enten på beskedne osterier – små værtshuse – eller i det romerske selskabsliv i de store paladssers pragtsaloner. Først på Nysø kom han til at leve et familieliv. Nok var det et herresæde, men livet dør havde et uhøjtideligt præg, som passede Thorvaldsen godt. Der var børn og hunde, og begge slags væsener var ham kære, frem for alle den lille Jeanina Stampe, til hvem han, der ellers ikke satte pen til papir, skrev små hilsener, når han var i København. Der var også al slags munter virksomhed til afspænding efter arbejdet: baller på Bregentved, selskaber på Gisselfeld, Engelholm og Lindersvold, kaneture om vinteren og svømmeture om sommeren, fugleskydning og tableauer, fødselsdage med sange af H. C. Andersen og Ingemann, juleaftener med peberkager skåret efter den store billedhuggers egenhændige fortegning, amatørkomedier til hans ære, og højt-læsning af H. C. Andersen. Til beskæftigelserne hørte også et af Thorvaldsen elsket tallotterispil om kobberskillinger, som ofte trættede medspillerne. Men Thorvaldsen holdt af at vinde og vandt næsten altid, hvordan det nu end gik til.

Kredsen på Nysø fik en stærk indflydelse på Thorvaldsens sidste år. Den omfattede en række af den danske guldalders betydeligste personligheder – foruden H. C. Andersen, som Thorvaldsen altid forstod at trøste i hans mange plager, både Grundtvig og Oehlenschläger, Ingemann og Carsten Hauch. Som kunstner fik billedhuggeren en blomstringstid i disse år. Han forkastede ikke

Danske kunstnere med Thorvaldsen i midten samlet hos Stampes i Rom, juleaften 1841. Tegnet af Constantin Hansen. Familiestuen ramme P.

de antikke motiver, der havde været hans verden i Rom, eller sin klassiske stil, men i takt med tiden gav han nogle af sine værker en ny stemning af poetisk realisme. I de to genrescener, de såkaldte familierelieffer (Familiestuen, kat. 38 og 39), beretter han med træffende helfigursportrætter af familien Stampe om livet på Nysø. Dagliglivet skænkede ham også andre motiver: børnenes skøjteløb på voldgraven gav ham ideen til det allegoriske relief *Nyårets Genius* (Salen, kat. 17), og afrejsen til Rom, hvortil han og hele familien Stampe kørte i egen vogn i 1841, blev omsat i billede i det indtagende lille relief *Farvel til Nysø*, hvor Amor og Psyke kysser hinanden (Familiestuen, kat. 47). På Nysø udførte han også buster af gæster som Oehlenschläger (Salen, kat. 3), og på rejsen modellerede han Christine Stampes buste (Familiestuen, kat. 37).

Salen med Thorvaldsens selvportrætstatue.

Hun var da femogfyrre år gammel, og Thorvaldsen gjorde nøgternt rede for hendes myndige træk, der var mærket af de sorger, hun havde mødt i livet, hendes ægtefælles sindslidelse og tabet af to af deres børn, små drenge, der begge døde under et ophold i Italien.

Thorvaldsens hovedværk i disse sene år er den store selvportrætstatue, udført 1839, da billedhuggeren var 69 år gammel. Uden Christine Stampes stærke vilje og pres på Thorvaldsen for at han skulle skabe dette portræt af sig selv, var statuen aldrig blevet til. To egenhændige modeller til figuren findes i Nysøsamlingen, både den lille skitse (Familiestuen, kat. 36) og selve den legemsstore model (Salen, kat. 1). Desuden er takket være baronesse Stampe endnu bevaret den åndfulde ansigtsmaske (Montreværelset, kat. 72) fra den oprindelige lermodel. Billedhuggerens lermødder gik sædvanligvis til ved afstøbningen, og leret blev kastet tilbage i lerbøtten, men Christine Stampe listede detaljer af model-

lerne ud af formen og fik dem brændt i gårdens teglværk. I gengivelsen af sin egen person giver billedhuggeren til kende, at han er både håndværker og geni, og han træder frem for os med en stor styrke, der udspringer af en rolig bevidsthed om eget værd som kunstner.

I 1844 havde familien Stampe som ofte før lejet en vinterlejlighed i København, og blandt gæsterne ved middagsbordet i Kronprinsessegade 36 var den 24. marts både Thorvaldsen, Oehenschläger og H. C. Andersen. Thorvaldsen var fuld af spøg, og han og baronessen mundhuggedes som sædvanligt kærligt med hinanden. Efter middag gik Thorvaldsen i Det kgl. Teater for at høre et nyt syngestykke, og under Ouverturen sank han død om. Baronesse Stampe blev straks underrettet og gik i hast til Charlottenborg. I sine erindringer skrev hun: »Jeg saa strax, at Alt var forbi, at han aldrig mere vilde glæde os ved sit barnlige Englesind, og at jeg aldrig mere vilde finde saadan en Ven«.

Baronesse Stampe levede til sin død i 1868 på Nysø, omgivet af sin familie og af de mange værker af Thorvaldsen, hun havde fået af ham eller ladet afstøbe. Hun og hendes mand var stadig gæstfri, og mange kunstnere var blandt gæsterne. Men hendes livs mest betydende periode var forbi med Thorvaldsens død.

Thorvaldsen Samlingen på Nysø

Allerede den danske grundlov af 1849 indeholdt en bestemmelse om, at det ved lov skulle fastsættes, hvorledes len (grevskaber og baronier) og stamhuse kunne overgå til fri ejendom. Disse besiddelsesformer, der var skabt under enevælden, indebar at besiddelserne ikke kunne sælges, og at de skulle gå helt og udelt i arv til den nærmeste arving, hyppigst efter førstefødselsretten. Det var imidlertid først ved Lensafløsningsloven af 1919, at grundlovens løfteparagraf blev ført ud i livet. Loven havde som hovedformål at skaffe jord til mindre brug, statshusmandsbrug. Det blev pålagt lens- og stamhusbesidderne, at de til gengæld for at de kunne overtage deres godser og kapitaler som fri ejendom, skulle betale Staten 20-25% af deres ejendommens værdi og desuden mod erstatning afstå en trediedel af jorden. Det var et indgreb, der som det blev sagt, »gik lige til Grænsen af, hvad dansk Retsfølelse kunne bære« (Nationalmuseets direktør Poul Nørlund, i »Fra Stænder til Folk«, 1943).

En paragraf i loven beskæftigede sig desuden med de genstande af kunstnerisk eller historisk værdi, der hørte til len og stamhuse. Disse genstande måtte ikke sælges, og de kunne gøres tilgængelige for almenheden, for eksempel indgå i museer. Det var på baggrund af denne lov, at Thorvaldsen Samlingen blev oprettet. En række af Thorvaldsens arbejder i gips eller ler var tillige med en del af hans tegninger i tidens løb indgået i baroniet Stampenborg ved gavebreve fra medlemmer af slægten, og fandtes nu dels i atelieret i haven, dels i hovedbygningen. Disse værker blev erhvervet af staten til et lille museum, hvis formål var at give offentligheden adgang til de kunstværker, Thorvaldsen havde udført på Nysø og at fastholde erindringen om det kulturmiljø, der var knyttet til stedet i Henrik og Christine Stampes tid. Museet indrettedes i nogle værelser i en allerede eksisterende bygning, den østlige kavalерfløj, der ligger i godsets ladegård.

Som et led i lensafløsningen blev det aftalt at værelserne skulle stilles til rådighed af besidderen af baroniet, Henrik Stampe (1878-1925). Til aftalen hørte, at denne bygningsdel vedligeholdes på tag og fag af hovedgårdens ejer, og at der gives adgang for besøgende gennem hovedporten til gårdspladsen. Indretningen

skulle bekostes af Præstø amtsråd, og udgifterne til driften af Præstø byråd.

Nysøs kavalerfløj var, som en fornyelse af ældre fløje, opført i 1870'erne af arkitekten Harald Drewsen, og museumsrummene indrettedes i 1924-25 af arkitekten Carl Lundquist. En fundats blev oprettet (ændret 1971 og 1983), og Thorvaldsen Samlingen indviedes derefter i juni 1926. Den selvejende institution drives nu for tilskud fra staten under museumsloven og fra Præstø kommune, medens Storstrøms amtskommune kan yde tilskud efter ansøgning.

Efter at Henrik og Christine Stampes sønner døde uden mandlige arvinger, gik baroniet i 1904 med Henrik Stampe (1878-1925) over til en sidelinie af slægten, der var efterkommere af Olaf Stampe (1717-85), en broder til statsministeren.

Godset ejes i dag af Henrik Stampes dattersøn, Peter Stampe Holst.

Dyveke Helsted
December 1990

Ludvig Schrøder: *Breve fra H. Steffens til Baronesse Stampe*. Med en Indledning om Thorvaldsens Forhold til Familien paa Nysø. »Danskeren« 1893

Albert Repholtz: *Thorvaldsen og Nysø*. København 1911

Baronesse Stampes *Erindringer om Thorvaldsen*. Udgivet af Rigmor Stampe. København 1912

Astrid Stampe Feddersen: *Minder*. København 1929, p. 30-36

Thorvaldsen Samlingen paa Nysø. Vejledning ved Otto Andrup. København u.å.; 2. udgave København 1939; 3. udgave Hillerød 1944; 4. udgave Hillerød 1948; 5. udgave Hillerød 1953

Thorvaldsen Samlingen paa Nysø. Med forord af Otto Andrup. København 1958. Ajourført udgave ved Thorvaldsens Museum, København 1973

Karen Stampe Bendix: *Fra mit Livs Tjørnekrat*. København 1960, p. 19-21

Sigurd Schultz: Nysø-Samlingens Stiftere, i: *Meddelelser fra Thorvaldsens Museum* 1962, p. 59-70

Else Kai Sass: *Thorvaldsens portrætbuster II*, København 1963, p. 350-60

Eva Henschen: *Thorvaldsen og familien Stampe*, i: Dyveke Helsted

Eva Henschen og Bjarne Jørnæs: *Thorvaldsen*, København 1986, p. 36-37

Dyveke Helsted: Indledning til »C. F. Wilckens: *Thorvaldsens sidste år*«, København 1973, p. 46-58

Thorvaldsen: Erato med lyre og to genier – Godag til Nysøe d 17de Nov. 1842. Forstuen tegning F.

Forstuen

Skulpturer af Thorvaldsen

51 *Hymen.* Bryllupsfestens genius svæver med de tændte bryllupsfakler i hænderne; neden under ham flyver to duer. Relief. Gips. Modelleret på Nysø 1843, måske i juli måned, som pendant til kat. 52.

52 *Amors svanesang eller Den bortflyvende Amor.* Syngende rører han lyrens strenge med sin venstre hånd, men han anslår dem ikke med plektret, som han holder i sin højre hånd. Thorvaldsens sidste Amor-fremstilling. „Ak, jeg har gjort saa mange Amoriner,” sagde han til baronesse Stampe, „nu skal denne være den sidste.” Relief. Gips. Betegnet: »Nysøe d. 1^e Julj 1843«.

Tegninger af Thorvaldsen (i rammer)

A FOROVEN TIL VENSTRE: *Retfærdigheds udøvelse.* Genius med vægt og sværd. Blyant. Udkast til relief til Frederik VI's monument ved Skanderborg. Modelleret 1840.

FOROVEN I MIDTEN: *Badende kvinde.* Blyant. Figurens stilling minder meget om et maleri af den tyske maler A. Riedel, som Thorvaldsen ejede, og som nu findes i Thorvaldsens Museum i København. Se variant i ramme H.

FOROVEN TIL HØJRE: *Kunsters og videnskabers beskyttelse.* Stående figur med en lyre. Blyant. Udkast til relief til Frederik VI's monument ved Skanderborg.

FORNEDEN TIL VENSTRE: *Retfærdighedens udøvelse.* Kvinde med vægt og sværd. Blyant. Udkast til relief til Frederik VI's monument ved Skanderborg.

FORNEDEN I MIDTEN: *Omfale.* Dronningen af Lydien, hos hvem Herakles måtte tjene og udføre kvindearbejde. Med Herakles's kølle og løvehud (se statuetten kat. 56 i Montreværelset). Blyant.

FORNEDEN TIL HØJRE: *Psyke prøver Amors pil.* Blyant.

B FOROVEN TIL VENSTRE: *Psyke med sine to søstre.* Blyant.

FOROVEN I MIDTEN: *Retfærdigheds Udøvelse.* Retfærd (med vægt og sværd) og Styrke (med løveskind på hove-

det). Blyant. Udkast til relief til Frederik VI's monument ved Skanderborg.

FOROVEN TIL HØJRE: *Hymen tænder bryllupsfaklerne*. Blyant.

FORNEDEN TIL VENSTRE: *En svane*. Blyant.

FORNEDEN I MIDTEN: *Thorvaldsens selvportræt*, støttet til en kavalet med en apostelfigur. Del af et udkast til reliefet „Thorvaldsen paa Nysø” fra 1840 (se kat. 38 i Familiestuen). Blyant.

FORNEDEN TIL HØJRE: Udkast til relieffet „*Amor ridende paa en svane*” fra 1840 (se kat. 29 i Montreværelset). Blyant.

C *Turen op ad Rigi*. En situation fra Thorvaldsens rejse sammen med familien Stampe i Schweiz juli 1841 på vej til Italien. Fra venstre til højre ses den schweiziske fører og baron Henrik Stampe, børnene Christian og Jeanina Stampe med alpestokke i hænderne, Thorvaldsen til hest, baronesse Christine Stampe ligeledes ridende på damesaddel, datteren Elisa Stampe læsende i en bog og kammerjomfruen Mademoiselle Winckler, der synes at trække baronessens hest i halen. Blyant. Betegnet: »Albert Thorvaldsen«.

D *Jesus som tolvårig i templet*. Udkast til relief modelleret 1842. Blyant. Betegnet: »d 2 Spt 1839. A. Thorvaldsen, Nysø«. Erhvervet 1939.

E FOROVEN: Udkast til relieffet „*Rebekka og Elieser ved brønden*” (se kat. 19 i Salen). Blyant. Betegnet: »1839. A. Thorvaldsen«.

FORNEDEN: Udkast eller tegning efter relieffet „*Juleglæde i Himlen*” (se kat. 41, side 32). Blyant. Påskrift, formentlig af baronesse Stampe: »Udført til Julen 1842, efter hans hjemkomst fra Rom paa Nysø, dertil et Digt af Adam Ø«. Oehlenschläger skrev sit digt endnu samme juleaften 1842 på Nysø og foredrog det selv straks efter. Han blev bevæget, og måtte gå ud. „Hvad græder han nu for?», sagde Thorvaldsen. Digtet blev trykt i G. Carstensens „Ny Portefeuille”, 1843, I, side 97-98. Det begynder således:

„Den Uskyld og den høie Dyd, den Ynde,
som saligt lever, som kan aldrig synde ...”

F TIL VENSTRE: *Erato*, kærlighedssangens muse, svævende med lyre, og to genier. Sortkridt. Egenhændig på-

Thorvaldsen: Turen op ad Rigi. Thorvaldsen og familien Stampe i Schweiz juli 1841. Forstuen tegning C.

skrift af Thorvaldsen: »Godag til Nysøe d 17de Nv. 1842«.

TIL HØJRE: *Et elskende par*, måske Adonis (som jæger med bue og hund) og Venus. Sortkridt. Betegnet: »d 19de Nov. 1842« (altså tegnet på Thorvaldsens fødselsdag).

G

Maria med Jesus og Johannes. Den landskabelige baggrund er tegnet af den tyske maler *Joseph Anton Koch*. Sortkridt. Julegave fra Thorvaldsen til baronesse Stampe Julen 1841. Betegnet på kartonen »Albert Thorvaldsen.« Tegningen stammer antagelig fra 1800-1810.

H

FOROVEN TIL VENSTRE: *Amor og Erato*, kærlighedssangens muse. Blyant. Betegnet: »18 Fb 1843«.

FOROVEN TIL HØJRE: *Kunsters og videnskabers beskyttelse*. Stående genius med en lyre og en laurbærkrans. Blyant. Påskrift, måske af baronesse Stampe: »1843. I Anledning af Monumentet F VI«. Udkast til relief til Frederik VI's monument ved Skanderborg.

I MIDTEN: *En Satyr dansende med en bacchantinde*. Hun holder en drueklase, han en thyrsosstav. Blyant. Betegnet: »A. Thorvaldsen August 1843«. Foråret 1840 så Thorvaldsen nogle spanske dansere på Det kgl. Teater i København. De henrykkede ham og gav anledning til denne og lignende kompositioner. (Se reliefferne kat. 46 og 48 i Familiestuen).

FORNEDEN TIL VENSTRE: *Amor og Erato*, kærlighedssangens muse. Blyant og sepia. Betegnet: »August 1843«.

Thorvaldsen: Udkast til relieffet »Apostlene Peter og Johannes helbreder en halt foran templets port« fra 1793. Forstuen tegning I.

FORNEDEN TIL HØJRE: *Badende kvinde*. Blyant. Betegnet: »August 1843«. Se variant af samme motiv i ramme A.

I Udkast til relieffet „Apostlene Peter og Johannes helbreder en halt foran templets port”, for hvilket Thorvaldsen modtog Kunstakademiets store guldmedalje 1793. Blyant og sepia. Tegningen har tilhørt Thorvaldsens ungdomsven, kobberstikkeren G. L. Lahde og derefter murer-mester G. Schaper, hvis arvinger skænkede den til baronesse Stampe.

Andre kunstneres arbejder (i rammer)

J *P. C. Skovgaard* (1817-1875): Portræt af den italienske kapelmester Paolo Sperati, siddende ved et klaver. Tusch, pen og pensel. Betegnet: »Nysøe d 7^e Juni. 1846. P. Skovgaard«.

K *P. C. Skovgaard*: Portræt af den italienske sanger Cesare Vajro. Tusch, pen og pensel. Betegnet: »Nysøe. d 7^e Juni 1846. P. Skovgaard«.

Sperati og Vajro hørte til et italiensk operaselskab, der optrådte på hofteatret i København og 1846 besøgte Nysø.

L

Luigi Durantini (1791-1857): Tegning efter den italienske maler Vincenzo Camuccini's portræt af Thorvaldsen fra 1809. Blyant. Utvivlsomt tegnet som forlæg til udførelse i kobberstik. Gave fra Camuccini til baronesse Stampe 1841 under rejsen til Italien.

M

TIL VENSTRE: *Constantin Hansen* (1804-1880): Portræt af Christian Stampe (1822-1904), yngste søn af Henrik og Christine Stampe. Blyant.

TIL HØJRE: *Constantin Hansen*: Barnehoved, portræt af senere professor i astronomi Thorvald Nicolai Thiele (1838-1910). Forsøg med stylografi, en grafisk teknik, som ikke fik videre udbredelse og ikke mere anvendes. Betegnet: »Const. H.«

N

TIL VENSTRE: *Constantin Hansen*: Portræt af medaljør Christen Christensen (1806-1845). Han udførte Thorvaldsen-medaljen, der overrakte Thorvaldsen ved hans hjemkomst 1838, og som endnu uddeles som Kunstakademiets højeste udmærkelse for billedhuggere og malere. Blyant. Betegnet: »C. Christensen fød i ... Const: H: 1832«.

TIL HØJRE: *Constantin Hansen*: Portræt af den norske maler J. C. Dahl (1788-1857). Dahl hørte til både Thorvaldsens og familien Stampes nære bekendte. De besøgte ham i Dresden under rejsen til Italien 1841. Blyant. Betegnet: »Const Hansen«.

O

J. Wilh. Gertner (1818-1871): Portræt af Thorvaldsen. Maleri. Thorvaldsen er iført slåbrok og holder en modelstok i højre hånd. Han støtter sig til en kavalet, hvorpå står en figur i gråt ler af Pallas Athene med hjelm og lanse. Betegnet: »I. William Gertner, pinx. 1842«. Depositum fra Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg.

Salen

Skulpturer af Thorvaldsen

1 *Thorvaldsens selvportrætstatue.* Thorvaldsen støtter sig til sin statue „Håbet”, i færd med at hugge den i sten med hammer og mejsel. Gips, originalmodel. Betegnet: »Ny-søe den 1. Octob: 1839«.

Statuen udførtes på forslag af baronesse Stampe, og fordi hun stadig „drev paa”, som hun sagde. Thorvaldsen syntes ikke om tanken. Da det værelse, der var overladt ham i hovedbygningen, var uegnet til så stort et arbejde, lod baronessen i hemmelighed, uden at Thorvaldsen vidste det, opføre det endnu stående atelier (senere dog ombygget) i haven. Hun gav selv tegning til det. Det indviedes under et aftenselskab den 24. juli 1839. Da de tilstedeværende efter måltidet blev kaldt ned i haven, der var illumineret med kulørte lamper, modtog Grundtvig dem i atelierets dør med en tale, og en sang, han havde digtet til lejligheden, blev sunget. Senere sattes efter hans forslag følgende inskriptioner over dørene: „Vølunds Værksted 1839” og „Mindst er Dværger, som i Dovre boer, Thor i Hytten findes dobbelt stor”.

Under arbejdet med statuen kom der brev fra Oeh-lenschläger, der udtrykte sin glæde over, at Thorvaldsen havde indvilget i at gøre hans buste. Thorvaldsen lo ad Oehenschlägers „forfængelighed”, men pludselig sagde han: „Her staar jeg og ler ad ham, og hvad gør jeg selv? Nej, jeg kan ikke arbejde videre”. Han ville rive den halvfærdige lerfigur ned. Baronesse Stampe „maatte bruge Magt og al min Overtalelse, for at faae ham ud af Atelieret, som jeg lukkede i Laas”. Det varede otte dage, før baronessen ved overtalelser og kvindeliste fik Thorvaldsen til at fortsætte („Tilslidst snakkede jeg mig virkelig i Graad, og Thor blev rørt og faldt mig om Halsen” – med baronessens egne ord). „Jeg vilde rigtignok have revet den ned igien,” sagde Thorvaldsen bagefter til Ingemann, „men saa græd hun jo.”

I atelieret i haven blev næppe udført andre arbejder end selvportrætstatuen. Ellers arbejdede Thorvaldsen i værelset i hovedbygningen. Selve originalmodellen, der står her i salen, forærede Thorvaldsen til baronesse Stampe. Efter hans død hævdede hun med stor kraft sin

*Thorvaldsens selvportrætstatue udført på Nysø 1839. Gips, originalmodel.
Salen nr. 1.*

Christian IV. Udkast til statuen i Roskilde Domkirke. Gips, originalmodel. Salen nr. 9.

ejendomsret over for eksekutorerne i Thorvaldsens bo, der mente, at den burde tilfalde Thorvaldsens Museum i København.

På spørgsmål om, hvorfor han havde valgt just „Hå-

- bet”, skal Thorvaldsen have svaret, at denne statue med sin strengere stil gav en bedre modsætning til hans egen figur, der jo fremstillede noget levende.
- 2 *Ludvig Holberg*. Buste. Gips. Under arbejdet lod Thorvaldsen lerbusten føre fra København til Nysø, hvor den fuldførtes august 1839.
 - 3 *Adam Oehlenschläger*. Buste. Gips. Betegnet: »Nysø d. 29 Set. 1839«. (Set. er italiensk: settembre, for september). Oehlenschläger hørte til de hyppigste og mest trofaste gæster på Nysø.
 - 4 *Admiral, baron Hans Holsten*. Buste. Gips. Betegnet: »Den 17. Novemb: 1840«. Admiralen var baron Henrik Stampes onkel. Busten fuldførtes på hans 82-års fødselsdag.
 - 5 *Amtmand, lensgreve Conrad Dannekiold-Samsøe*. Buste. Gips. Betegnet: »A. Thorvaldsen Cp 1820 Gfd 1840 Kiøbenhavn.« Lensgreven havde sit hovedsæde på Gisselfeld. Ifølge Thorvaldsens biograf J. M. Thiele skal busten være modelleret på Nordfeld, som lensgreven ejede, på Møn den 14. august 1820. Den formentlig langt senere signatur nævner imidlertid Gisselfeld og tillige, at busten blev gennemarbejdet på ny i København 1840.
 - 6 *Lensgrevinde Henriette Dannekiold-Samsøe*, født Kaas, gift med Conrad Dannekiold-Samsøe. Buste. Gips. Betegnet: »A. Thorvaldsen Nysø d. 6. December 1839«. Lensgrevinden var møster til baron Henrik Stampe.
 - 7 *Frederik VI*. Udkast til en statue af kongen i kroningsdragt. Gips. Modelleret i København januar 1840. Kongens død gjorde dybt indtryk på Thorvaldsen. Han tænkte sig statuen opstillet foran Herkulespavillonen i Rosenborg Have i København.
 - 8 *Goethe*. Udkast til en statue af digteren siddende. Gips. Modelleret på foranledning af komitéen for rejsning af et Goethe-monument i Frankfurt am Main, sandsynligvis i København 1839, men ikke benyttet.
 - 9 *Christian IV*. Udkast til statuen i Roskilde Domkirke. Gips. Unikum, formentlig originalmodel. Statuen be-

- stilt af Christian VIII ved kgl. reskript af 19. februar 1840; udkastet modelleret i København maj 1840.
- 10 *To børn.* Statue-gruppe fra Johannes Døberens Prædiken i Vor Frue kirkes gavlfelt i København. Udført i brændt ler ca. 1842 af hofguldsmed J. B. Dalhoff som prøve på brænding af større skulpturer i terrakotta. Gave fra Thorvaldsen til baronesse Christine Stampe. Hele den store gavlgruppe på Vor Frue kirke modelleredes op i stort format af Thorvaldsens elever og under hans ledelse i Rom i tiden november 1821 til oktober 1822. Ved gruppen af de to børn medvirkede Thorvaldsens italienske elev *Tacca*. Pigens hoved er rimeligvis et portræt af Thorvaldsens datter Elisa.
- 11 *De tre bildende kunsters genier.* Relief. Gips. Modelleret på Nysø 1843. Til venstre malerkunsten, der holder sin palet foran den midterste figur; i midten bygningskunsten, hvis vinkel ses bag den tredie figurs ryg; til højre billedhuggerkunsten med sin stenhuggerhammer i hånden.
- 12 *Malerkunstens genius.* Relief. Gips. Betegnet: »Nysø d 21 Juli 1843«.
- 13 *Billedhuggerkunstens genius.* Relief. Gips. Delvis ulæselig signatur, ifølge Albert Repholtz: »Nysø d. 14de [eller 16] July 1843«. Genien arbejder på et relief af Athene, hvor gudinden springer fuldt udrustet ud af Zeus' hoved.
- 14 *Bygningskunstens genius.* Relief. Gips. Betegnet: »Nysø d' 3' Decemb. 1843«.
- 15 *Harmoniens og Poesiens genier.* Relief. Gips. Betegnet: »Nysø 30 Juli 1843«. Harmonien (dvs. musikken) holder lyren, poesien en skriftrulle og en stylus til at skrive med. Sommerfuglen er sjælens symbol.
- 16 *Kristi gang til Golgatha.* Relieffrise. Gips. Modelleret på Nysø omkring august-september 1839 som udkast til frisen i Vor Frue kirkes korrunding i København. Forrest (dvs. længst til højre) ses tilskuere, fulgt af gående og ridende romerske soldater. Derefter kommer bødlen med de bagbundne røvere, rakkerknægte med korsfæstelsesredskaber. Kristus bærer korset, som lettes

To børn fra gavlgruppen »Johannes Døberens Prædiken« på Vor Frue Kirke i København. Udført som prøve i brændt ler af hofguldsmed J. B. Dalhoff. Salen nr. 10.

Nyårets Genius, påbegyndt nytårsmorgen 1840 på Nysø. Gips. Salen nr. 17.

- 17 *Nyårets genius.* Relief. Gips. Modelleret på Nysø, begyndt nytårsmorgen 1840. Drengen med skøjterne (vinteren) har en blomsterkrans (foråret) over sin højre arm, holder et aks (sommeren) i den ene hånd og en vindruerklase (høst, efterår) i den anden. Langs randen dyrekredsens månedernes tegn. Idéen til relieffet fik Thorvaldsen, ifølge baronesse Stampe, „ved at see Børnene glide paa Isen paa Parken udenfor hans Vinduer”.
- 18 *Kristus i Emaus.* Relief. Gips. Formentlig originalmodel. Kristus velsigner brødet og genkendes af disciplene. Modelleret på Nysø til altertavle i Stravreby (Jungshoved) kirke, der hørte under baroniet Stampenborg,

- fuldført 28. eller 29. december 1839. Gave fra Thorvaldsen til familien Stampe.
- 19 *Rebekka og Elieser ved brønden.* Relief. Gips. Betegnet: »Nysøe d. 26. Janua(r) 1841«.
- 20 *Jesu indtog i Jerusalem.* Relieffrise. Gips. Modelleret på Nysø omkring november 1839 som udkast til frisen over Vor Frue kirkes hovedindgang i København. Fra venstre ses forventningsfulde tilskuere, to præster, der stikker hovederne sammen, unge mennesker i spidsen for toget med palmegrene i hænderne, andre, som kaster sig på knæ, strør blomster og udbreder et tæppe, og endelig Jesus på æselføllet, der ledes af Johannes. Derefter kommer apostlene, sidst Judas, for sig selv. Frisen sluttet af en halt, der kaster sine krykker, og en blind, der har fået synet tilbage.
- 21 *Den tolvårige Jesus i templet.* Relief. Gips. Betegnet: »Nysøe d 8 Marts 1841«.
- 22 *Kristus og den samaritanske kvinde ved brønden.* Relief. Gips. Betegnet: »Nysøe d' 10 februar 1841«.
- 23 *Kristus lader de små børn komme til sig.* Relief. Gips. Modelleret på Nysø august 1839 til et asyl i Neumünster i Holsten.
- 24 *Regna firmat pietas.* De tre genier for Rigets Styrelse (med murkrone på hovedet og styreåre i højre hånd), Styrken, (med kølle over skulderen og løveskind på hovedet) og Guds frygten (med stråleglorie, sommerfuglevinger og korsstav) symboliserer Christian IV's valgprog: Fromhed styrker Rigerne. Relief. Gips. Betegnet: »Nysø 25 Novembr 1842«. Bestemt til et monument for Christian IV i Roskilde Domkirke. Hans statue (se kat. 9 i Salen) skulle stå på en sarkofag af mørkt marmor med gennembrudte bronzesirater, og relieffet anbringes på sarkofagens forside; denne plan blev ikke udført.
- 25 *Filosoffen Henrich Steffens.* Portrætmedaljon. Gips. Modelleret på Nysø juli 1840 under Steffens' besøg sammen med Grundtvig og Oehlenschläger.

Montreværelset

Skulpturer af Thorvaldsen

- 26 *Jægerdrengen.* Thorvaldsens dattersøn Alberto Paulsen. Udkast til en gruppe. Gips. Modelleret på Nysø nytår 1843 som første nytårsarbejde, efter svigersønnen oberst Fritz Paulsens og datteren Elisass besøg på Nysø.
- 27 *Stavnsbåndets løsning.* En genius, der bryder et åg. Relief. Gips. Formentlig originalmodel. Modelleret 1842, antagelig på Nysø i november måned. Første udkast til relief til Frederik VI's monument ved Skanderborg.
- 28 *Amor og Leda med svanen.* Leda modtager Zeus, der har omskabt sig til en svane. Amor, kærlighedsguden, flyver bort med Zeus' kendetegn og våben, tordenkilen, i sin højre hånd. Relief. Gips. Betegnet: »Nysøe d' 3 Februar 1841«.
- 29 *Amor ridende på en svane.* Relief. Gips. Betegnet: »Nysø d. 18 Novemb 1840«.
- 30 *Bueskydende Amor på Svanen.* Relief. Gips. Modelleret på Nysø. Betegnet: »A. Thorvaldsen Nysø 30 Novemb 1840«.

Bueskydende Amor på svane. 1840. Gips. Montreværelset nr. 30.

Caroline Amalie. 1821. Udkast til statue af Christian VIII's dronning. Gips, originalmodel. Montreværelset nr. 34.

- 31 *Retfærdigheden*. Kvinde med en vægt, hvorpå hun vejer kongens krone mod bondens le, og med et sværd. På hendes knæ ligger lovens bog opslået. Relief. Gips, vistnok originalmodel. Betegnet, spejlvendt: »Nysø den 23 May 1841«. I sidste øjeblik inden afrejsen til Italien sammen med familien Stampe 25. maj 1841 kom Thorvaldsen i tanker om et uindfriet løfte til Københavns overpræsident A. C. Kierulff. Medens andre pakkede hans kuffert, modellerede Thorvaldsen dette relief til overpræsidenten. Signaturen blev ridset i gipsformen og kom derved til at stå spejlvendt.

*Vægmontrerne:
Skulpturer af Thorvaldsen*

- 32 *Apostlen Andreas*. Ikke benyttet udkast til statuen i Vor Frue kirke i København. Gips, originalmodel. Unikum. Modelleret på Nysø september 1840.

- 33 *Bacchantinden*. Ikke benyttet udkast til en danserindestatue. Gips, originalmodel. Unikum. Betegnet: »Rom«. Modelleret i Rom foråret 1817 i anledning af en bestilling fra den ungarske fyrst Nicolaus Esterhazy. Under den oprydning, som Thorvaldsen og baronesse Stampe foretog hos Thorvaldsen i Rom under opholdet i 1841, må den være fundet frem og skænket til baronessen. Bacchantinden anses for at være et af Nysø Samlingens fornemste og betydeligste kunstværker.

- 34 *Caroline Amalie*, Christian VIII's dronning. Udkast til statue. Gips, originalmodel. Unikum. Modelleret i Rom foråret 1821.

Thorvaldsens lermodeller

Thorvaldsen Samlingen på Nysø har en særlig og ganske enestående specialitet i Thorvaldsens lermodeller, der er bevarede i brudstykker af tørret eller brændt ler. Når et billedhuggerværk er modelleret færdigt i det våde ler, lægges der en form af gips over dette. Formen benyttes til at støbe eet eksemplar af værket i gips – det, som er originalmodellen, og som billedhuggeren ofte arbejder videre på. Men lermodellen, der stod med alle de friske og udtryksfulde spor af kunstnerens arbejde, går til grunde. Dette ærgrede baronesse Stampe. Hun

Bacchantinden. 1817. Gips, originalmodel. Udkast til en danserindestatue, som Thorvaldsen aldrig udførte. Montreværelset nr. 33.

forsøgte at pille lermodellerne ud af gipsformen og at lade dem brænde på et teglværk, som Nysø havde, og som skal have ligget lige uden for gårdens indkørsels-

port, dér, hvor nu godsforvalterboligen står. Det kunne naturligvis kun ske brudstykkevis. Ydermere sprang de udtagne stykker ofte i brændingen. Men da hun undertiden fik Thorvaldsen til at eftergå de reddede partier af lermodellerne, nåede baronesse Stempe ofte meget værdifulde resultater. Intet andet sted får man så intim føling med Thorvaldsens åndfulde modellering, med den rytme og lethed, der lå i hans hånd, når han arbejdede, som i Nysø Samlingen.

Det her sagte gælder ikke statuetterne kat. 53-57, der er almindeligt tørrede lerudkast; men alle de øvrige lerarbejder i de to vægmontrer og i vinduesmontren skyldes baronesse Stampedes bevarende indgreb.

53
54

Psyke. Statuetter. Begge to er udkast til statuen „En lille Pige fremstillet som Psyke, der prøver Spidsen af Amors Pil”. Denne statue blev modelleret på Nysø og fuldført 12. november 1840. Jeanina Stampe stod model til den (se vinduesmontren kat. 74).

55

Thorvaldsens dattersøn Alberto Paulsen som jægerdreng. Statuette. Familien Paulsen besøgte Nysø omkring Thorvaldsens fødselsdag den 19. november 1842; statuetten er formodentlig modelleret ved den lejlighed. Første skitse til det noget større udkast til „Jægerdrengen” (se kat. 26 her i Montreværelset), som Thorvaldsen udførte nytår 1843. Medens Thorvaldsen i lerudkastet har skildret drengen som en forkælet, ikke videre indtagende unge, har han harmoniseret motivet i det større gipsudkast og givet det en lyrisk holdning.

56

Omfale. Statuette. Den lydiske dronning, der prydede sig med Herkules' løveskind og kølle, medens Herkules måtte udføre kvindegerning hos hende. Eneste kendte udkast til en aldrig udført statue. Muligvis modelleret på Nysø efter Thorvaldsens hjemkomst fra Rom (1842). Se tegning i ramme A i Forstuen.

57

Olympos. Fløjtespilletts opfinder. Statuette udført enten af Thorvaldsen eller hans italienske elev *Pietro Galli*. Udkast til en marmorstatue, som Pietro Galli udførte i eget navn, og som findes i Thorvaldsens Museum i København.

59

Midtpartiet af relieffet „*Andromeda bortføres af Perseus*” (se kat. 49 i Familiestuen).

- 60 Hovedet af filosoffen *Heinrich Steffens* fra portrætmedaljonen (se kat. 25 i Salen).
- 62 Torso af påklædt kvindefigur. Brudstykke fra relieffrisen „*Kristi Gang til Golgatha*” (se kat. 16 i Salen).
- 65 Dreng siddende på en trappe. Brudstykke fra relieffrisen „*Kristi Gang til Golgatha*” (se kat. 16 i Salen).
- 66 *En kvinde og en dreng med palmegren.* Betegnet: »AT: den 19 Nov. 1839 Nysøe«.
- 67 *Gående barn med palmegren.* Betegnet: »AT. 19 Nov. 1839«.
- 68 *Ung mand med et knippe palmegrene under armen.* Betegnet: »AT: 19 Nov: 1839. Nysøe«.

Ung mand med et knippe palmegrene under armen.
1839. Lermode. Montreværelset nr. 68.

Kat. 66-68 er brudstykker fra relieffrisen „*Jesu indtog i Jerusalem*” (se kat. 20 i Salen), og de er alle korrigeret af Thorvaldsen, efter at de var kommet ud af formen.

Afstøbning af Thorvaldsens knyttede højre hånd med modellerstok. Montreværelset nr. 170.

72

Thorvaldsens hoved fra selvportrætstatuen (se kat. 1 i Salen). Denne lermodel, som Thorvaldsen selv må have retoucheret, efter at den var taget ud af formen, er utvivlsomt det åndfuldeste modellørarbejde, man har fra Thorvaldsens hånd.

Thorvaldsen-minder

Blandt Thorvaldsen-minderne fandtes tidligere kagefigurer af krinolinedamer, en bjørn og en svane af Thorvaldsen skåret ud af kagedej med en modellerstok. Figurerne er nu gået til grunde.

170

Thorvaldsens højre hånd, lukket om en modellerstok. Afstøbning i gips over naturen.

171

Thorvaldsens højre hånd, lukket om en rund stok. Afstøbning i gips over naturen.

172

Thorvaldsens venstre hånd, halvt lukket. Afstøbning i gips over naturen.

173

Thorvaldsens højre hånd, med udstrakte fingre. Afstøbning i gips over naturen.

174

Baronesse Christine Stampes venstre hånd, åben, med strakte fingre. Afstøbning i gips over naturen.

Thorvaldsens ansigt fra selvportrætstatuen. 1839. Lermodel. Montreværelset nr. 72.

175

Baronesse Christine Stampes venstre hånd. Holder et lille æble mellem pege- og tommelfinger. Afstøbning i gips over naturen.

AD 170-175. Baronesse Stampe fortæller i sine trykte erindringer, at hun fik Thorvaldsens hænder afstøbte således, som han holder dem i selvportrætstatuen fra 1839 (se kat. 1 i Salen). Anledningen var baronessens påstand om, at der var fejl i hændernes gengivelse i statuen. Kat. 171 må i alt fald være den ene af disse afstøbninger (stokken er skaffet til marmorhammeren)

På afstøbningerne af Thorvaldsens venstre hånd (172) og af baronesse Stampes hånd (173, 174) ser man på ringfingeren Thorvaldsens slangering, den, som også ses på selvportrætstatuen og i den franske maler Horace Vernet's portræt af ham fra 1835 (i Thorvaldsens Museum i København). Denne ring var en antik romersk ring af fint guld, som Thorvaldsen bar gennem mange år. Da baronesse Stampe rejste fra Rom 1842, forærede han hende ringen, og hun bar den derefter til sin død. Senere blev den af en af hendes slægtninge skænket til Thorvaldsens Museum, hvor den nu findes. Baronesse Stampe lod imidlertid lave en kopi („hos Henriques paa Købmagergade”), som hun fik Thorvaldsen til at gå med, for at den kunne få personlig værdi. Denne kopi overrakte hun Horace Vernet i Versailles 1850 som minde om Thorvaldsen.

*Vinduesmontrerne:
Thorvaldsens lermodeller*

73

Hovedet af Styrken i relieffet „*Regna firmat pietas*” (se kat. 24 i Salen).

74

Psyke's hoved fra statuen „*En lille Pige (Jeanina Stampe) fremstillet som Psyke, der prøver spidsen af Amors Pil*” (udkastene kat. 53-54 i vægmontrerne). Portræt af Jeanina Stampe. Baronesse Stampe fortæller i sine trykte erindringer, at blandt børnene på Nysø var Jeanina Thorvaldsens favorit. Hun morede sig med at frisere ham. Han fandt sig tålmodigt i, at hun satte ham hovedet fuldt af papirskrøller eller flettede hans hår rundt om i mange fletninger.

75

Hovedet af Martin Luthers buste. Øverst på panden indridset: »B.T. 24 Marts 1844«. Bagpå, på maskens inder-side indridset (formentlig af baronesse Stampe): »Søndagen 24 Martz Kl: 1½ gjorde Thorvaldsen det sidste Træk her paa«. Datoen er Thorvaldsens dødsdag og Lutherbusten det sidste, Thorvaldsen arbejdede på. Den stod ufærdig i ler på hans kavalet efter ham.

76

Hovedet af Tragediens muse fra relieffet „*Tragediens og Komediens muser.*” Dette relief blev modelleret på Nysø 1843 og findes i Thorvaldsens Museum.

- 77 Hovedet af Komediens muse.
- 78 Komediens maske fra relieffet „*Tragediens og Komediens Muser.*”
- 79 Dianas hoved fra relieffet „*Diana bønfaller Jupiter*” (se kat. 50 i Familiestuen).
- 80 Amors hoved fra relieffet „*Amors Svanesang*” (se kat. 52 i Forstuen).
- 81 *Amor blæser på horn.* Medaljon. Unikum. Udført enten af Thorvaldsen eller hans italienske elev Pietro Galli. Motivet kendes kun i dette udkast.
- 82 Hovedet af „*Malerkunstens genius*” (se relieffet kat. 12 i Salen).
- 83 Hovedet af „*Bygningskunstens genius*” (se relieffet kat. 14 i Salen).
- 84 Hovedet af billedhuggerkunstens genius i relieffet „*De tre bildende kunsters genier*” (se kat. 11 i Salen).
- 85 Hovedet af „*Billedhuggerkunstens genius*” (se kat. 13 i Salen).
- 86 Rebekkas hoved fra relieffet „*Rebekka og Elieser ved brønden*” (se kat. 19 i Salen).
- 87 Hovedet af drengen med gaverne fra relieffet „*Rebekka og Elieser ved brønden*” (se kat. 19 i Salen).
- 88 Hovedet af kvinden med vandkrukken i relieffet „*Rebekka og Elieser ved brønden*” (se kat. 19 i Salen).
- 89 To hoveder, kvinden ved brønden og kameldriveren fra relieffet „*Rebekka og Elieser ved brønden*” (se kat. 19 i Salen).
- 90
- 91 Kvindehoved, muligvis fra relieffrisen „*Kristi gang til Golgatha*” (se kat. 16 i Salen).
- 92 Kristi hoved og hovedet af den knælende apostel i relieffet „*Kristus i Emaus*” (se kat. 18 i Salen).

- 93 Barneansigt fra relieffet „*Kristus lader de små børn komme til sig*” (se kat. 23 i Salen).
- 94 Englens hoved fra relieffet „*Flugten til Ægypten*”. Dette relief blev modelleret i Rom 1842 under familien Stampes ophold dér. Stampes rejste fra Rom 6. juni 1842.
- 95 Skægget mandshoved. Måske apostelhoved fra relieffrisen „*Jesu indtog i Jerusalem*” (se kat. 20 i Salen).
- 96 Hoved at apostlen Judas fra relieffrisen „*Jesu indtog i Jerusalem*” (se kat. 20 i Salen.)
- 97 Hoved af apostlen Johannes fra relieffrisen „*Jesu indtog i Jerusalem*” (se kat. 20 i Salen.)
- 98 Hoved af apostlen Petrus fra relieffrisen „*Jesu indtog i Jerusalem*” (se kat. 20 i Salen.)
- 99 Barnehoved fra relieffrisen „*Jesu indtog i Jerusalem*” (se kat. 20 i Salen.)
- 100 Hoveder af englene i relieffet „*Juleglæde i Himlen*” (se kat. 41 i Familiestuen).
- 101 Barnehoved. Den midterste af de små engle forneden i relieffet „*Juleglæde i Himlen*” (se kat. 41 i Familiestuen).
- 102 Johan Rantzaus hoved fra relieffet „*Præsten Hans Madsen for Johan Rantzau*”. Dette relief blev modelleret på Nysø og fuldført 5. marts 1841.
- 103 Hans Madsens hoved fra relieffet „*Præsten Hans Madsen for Johan Rantzau*”

*Johan Rantzau.
Fragment af lermodel
til relieffet »Præsten
Hans Madsen for
Johan Rantzau«,
1841, Montreværelset
nr. 102.*

104 Hoveder fra relieffet „*Thorvaldsen på Nysø*” (se kat. 38 i
-06 Familiestuen). Henholdsvis Jeanina Stampe, baronesse
Christine Stampe og Elisa Stampe.

107 Hoveder fra relieffet „*En badescene ved stranden*” (se
-09 kat. 39 i Familiestuen). Henholdsvis Holger Stampe, ba-
ron Henrik Stampe og sønnen Henrik Stampe.

Thorvaldsen-minder

137 Modellerstokke, der har tilhørt og er benyttede af
140 Thorvaldsen på Nysø.

141 Syet værktøjsetui med 5 ubrugte billedhuggermejsler af
stål, alle mærkede med Thorvaldsens forbogstaver:
A T. (Thorvaldsen hed fra fødslen Bertel, men kaldtes i
udlandet Alberto eller Albert. Dette navn accepterede
og benyttede han også selv under sin udlændighed).

142 To rejsepistoler.
143

145 *J. Vilh. Gertner*: Portræt af Thorvaldsen. Tuschpen og
vandfarve. Udført på Nysø 1839. (Deponeret af Thor-
valdsens Museum i København).

160 Thorvaldsen-Medaljen. Eksemplar i sølv af den medal-
je, der i 1835 bestiltes hos medaljør *Christen Christensen* i
anledning af den begyndende hjemsendelse af Thor-
valdsens modeller fra Italien, og som er Chr. Christen-
sens hovedværk. Den overræktes Thorvaldsen i et ci-
seleret sølveksemplar 1838 og i guld 1842. Den benyttes
den dag i dag som kunstakademiets højeste udmærkelse
for billedhuggere og malere.

159 På dørkarmen ind til Familiestuen er anbragt et foto-
grafi af et daguerreotypi, forestillende Thorvaldsen
ved sit staffeli i færd med at modellere relieffet „*Diana
bønfalder Jupiter*” (kat. 50 i Familiestuen) og optaget
1840 af A.-C.-T. *Neubourg*. Fotografiet blev opfundet
1835 af franskmanden L.-J.-M. Daguerre, men først of-
ficielt publiceret 19. august 1839. De første „daguerreo-
typier” var på sølvplade. Originalen til nærværende må-
ler 16,2×21,6 cm og findes i Thorvaldsens Museum i
København.

Familiestuen

Skulpturer af Thorvaldsen

- 35 *Goethe*. Udkast til en statue af digteren stående. Gips. Modelleret på foranledning af komitéen for rejsning af et Goethe-monument i Frankfurt am Main (se kap. 8 i Salen), utvivlsomt i København foråret 1840, men ikke benyttet.
- 36 *Thorvaldsen*. Udkast til selvportrætstatuen (se kat. I i Salen). Gips, originalmodel. Modelleret på Nysø juni 1839.
- 37 *Baronesse Christine Stampe*. Buste. Gips. Betegnet: »Roma Maggio 1842« (dvs. modelleret i Rom maj 1842).
- 38 *Thorvaldsen på Nysø*. Relief. Gips, formentlig originalmodel. Baronesse Christine Stampe og hendes børn. Fra venstre til højre ses: Christian, Thorvaldsen, der modellerede skitsen til statuen af apostlen Andreas (se kat. 32 i Montreværelset), Jeanina, baronessen, Elisa. Betegnet: »Nysøe d. 5 Oct. 1840« og (delvist ulæseligt) »21 ... 184.« (der har vistnok stået: Sett, dvs. på italiensk Settembre). Baronesse Stampe læste ofte højt for Thorvaldsen, medens han arbejdede, især den „nyere danske litteratur”,

Thorvaldsen på Nysø. Thorvaldsen, baronesse Stampe samt tre af hendes børn: Christian, Jeanina og Elisa. 1840. Gips, formentlig originalmodel. Familiestuen nr. 38.

Baronesse Christine Stampe. 1842. Gips. Familiestuen nr. 37.

fordi han var velbevandret i den udenlandske. Hun læste Oehlenschläger, navnlig „Nordens Guder”, Luthers breve, som „morede ham meget”, Blichers noveller, Carsten Hauch „Dog veed jeg Intet af Alt, hvad jeg har læst for ham, der saaledes har moret og interesseret ham som Ingemanns Romaner, Erik Menved og Prinds Otto, Valdemar Seier”.

En badescene ved stranden. Baron Henrik Stampe og hans sønner Henrik og Holger. 1840. Gips, formentlig originalmodel. Familiestuen nr. 39.

- 39 | *En badescene ved stranden.* Relief. Gips, formentlig originalmodel. Baron Henrik Stampe og hans sønner Henrik (jægeren) og Holger (rytteren). Modelleret på Nysø, fuldført 10. oktober 1840. Thorvaldsen deltog selv i badelivet på Nysø og tog svømmetur i fjorden.
- 40 | *Psyke indhentet af Amor* (Amor kysser Psyke eller, som det hedder i Thorvaldsens Museums første katalog: »Den qvindelige Siel i sin Flugt greben af „kiærligheden“). Relief. Gips. Modelleret på Nysø foråret 1840 som pendant til kat. 42.
- 41 | *Juleglæde i himlen.* Relief. Gips. Modelleret på Nysø december 1842.
- 42 | *Amor og Hymen.* Bryllupsfestens genius tænder bryllupsfaklerne. Relief. Gips. Modelleret på Nysø foråret 1840. Pendant til kat. 40. Kompositionen benyttet til en medalje i anledning af prins Frederiks (VII) formæling 10. juni 1841 med prinsesse Mariane Caroline Charlotte af Mecklenburg-Strelitz.
- 43 | *Psyke og den sovende Amor.* Relief. Gips. Har været betegnet: »Nysø d. 15 Febr. 1841«. Modelleret sammen med kat. 44 som dørstykker til baronesse Stampe.
- 44 | *Amor forlader den sovende Psyke.* Relief. Gips. Betegnet: »Nysø 12 Februar 1841«.

Psyke indhentet af Amor. 1840. Gips. Familiestuen nr. 40.

En Satyr dansende med en bacchantinde. 1840. Gips. Familiestuen nr. 48.

Psyke og den sovende Amor. 1841. Gips. Familiestuen nr. 43.

45

Kærlighed og sundhed. Hygiea (sundhed, datter af læge-guden Æsculap) bekranses af Amor. Relief. Gips. Har været betegnet: »Nysøe d' 24 April 1840«. Udført som forlæg for en kakkellovnskærm, som baronesse Stampe og amtmændinde Louise Neergaard broderede til Christian VIII's og Caroline Amalies sølvbryllup 15. maj 1840.

Amor og Psyke. 1841. Gips. Familiestuen nr. 48 og 47.

- 46 *En Satyr dansende med en bacchantinde.* Satyren med bækkener, bacchantinden med en thyrsosstav i hænderne. Relief. Gips. Se pendanten kat. 48 og tegning i ramme H i Forstuen.
- 47 *Amor og Psyke. „Farvel til Nysø”.* Relief. Gips. Betegnet (spejlvendt): »Nysøe d 24 May 1841«. Modelleret samme dag som Thorvaldsens afrejse til Italien sammen med familien Stampe.
- 48 *Satyr dansende med en bacchantinde.* Satyren holder bacchantinden om livet med sin venstre arm. Relief. Gips. Pendant til kat. 46. Der er nogen uenighed mellem de forskellige kilder om disse to relieffers tilblivelsestid og -sted. I sine trykte erindringer hævder baronesse Stampe, at de begge blev modelleret på Nysø juni 1840. Dette gælder dog vistnok kun det ene, måske kat. 46. Det synes rimeligt at antage, at det andet, kat. 48, er udført på Nysø mellem sept. og okt. 1840.
- 49 *Andromeda bortføres af Perseus på Pegasus.* Relief. Gips. Andromeda var udsat på en klippe ved havet som offer til den vrede gud, der hjemsøgte landet med plager. Perseus dræbte havuhyret, der ville sluge hende, og befrier hende ved hjælp af vingehesten. Han bærer Merkurs vingede sko og holder i venstre hånd bag sin ryg uhyret Medusa's afhuggede hoved. Modelleret på Nysø 1839.

50 *Diana bønfaller Jupiter om at måtte hellige sig jagten.* Relief. Gips. Betegnet: »Albert Thorvaldsen Nysø d. 20 April 1840«. Denne dato er baronesse Stampes fødselsdag.

168 *Bedende engel* (Livets genius). Statuette. Gips. På figurens plint ligger en brændende fakkel. Modelleret på Nysø sommeren 1839. Med dette udkast hjalp Thorvaldsen sin tidligere elev, den tyske billedhugger Wilhelm Matthiä, der af købmand D. Jacobi i Altona havde fået bestilling på et gravmæle.

169 Thorvaldsens dødsmaske. Gipsafstøbning.

Andre kunstneres arbejder (i rammer)

P *Constantin Hansen (1804-1880):* Thorvaldsen blandt landsmænd, samlede hos Stampes juleaften 1841 i Rom. Tegning, blyant. I midten Thorvaldsen. Øverst (med briller) forfatteren H. P. Holst, derefter i rækkefølge til højre og rundt: Maleren Albert Kückler, cand. theol. A. A. Breinholm (senere kateket ved Frelsers Kirke i København), billedhuggerne J. A. Jerichau og C. F. Holbech, medaljør Peter Petersen, malerne Adam Müller, Constantin Hansen og J. P. Raadsig, cand.jur. P. C. Jespersen, den senere konsul J. Bravo og maleren Fr. Thöming. Betegnet på kartonen: »Const: Hansen«.

Q *P. C. Skovgaard (1817-1876):* Udsigt over Nysø Park fra slottets havetrappe. Tegning, blyant.

R *Constantin Hansen:* Portræt af baron Henrik Stampe (1794-1875). Tegning, blyant.

S *Heinrich Buntzen (1803-1892):* Nysø, set fra haven. Med Thorvaldsens atelier, som baronesse Stampe lod opføre til selvportrætstatuen. Tegning, blyant. Studie til eller tegning efter maleri fra 1843 i Thorvaldsens Museum i København. Betegnet: »Heinr. Buntzen. fec.«.

T *Constantin Hansen:* Portræt af baronesse Christine Stampe (1797-1877). Tegning, blyant.

Møblerne, en sofabænk og tre stole med spanskrørflettede sæder har stået i Thorvaldsens atelier (værelse) på Nysø og været benyttet af ham.

Register over de i kataloget nævnte værker af Thorvaldsen

Side 35	Amor blæser på horn. Lermedaljon	nr. 81
40	Amor forlader den sovende Psyke. Relief	nr. 44
15	Amor og Erato. Tegning	ramme H
40	Amor og Hymen. Relief	nr. 42
26	Amor og Leda med svanen. Relief	nr. 28
42	Amor og Psyche. Relief	nr. 47
26	Amor ridende på en svane. Relief	nr. 29
14	Amor ridende på en svane. Tegning	ramme B
13	Amors svanesang. Relief	nr. 52
35	Amors svanesang. Amorphoved, fragment	nr. 80
42	Andromeda bortføres af Perseus på Pegasus. Relief	nr. 49
30	Andromeda bortføres af Perseus ... midtparti	nr. 59
28	Apostlen Andreas. Skitse	nr. 32
16	Apostlene Peter og Johannes helbreder en halt foran templets port. Tegning	ramme I
28	Bacchantinde. Ikke benyttet skitse til statue	nr. 33
13, 16	Badende kvinde. Tegning	ramme A og H
40	Badescene ved stranden. Relief	nr. 39
37	Badescene ved stranden. Hoveder, fragmenter	nr. 107-09
43	Bedende engel. Statuette	nr. 168
22	Billedhuggerkunstens genius. Relief	nr. 13
35	Billedhuggerkunstens genius. Hoved, fragment	nr. 84-85
26	Bueskydende Amor på svanen. Relief	nr. 30
22	Bygningskunstens genius. Relief	nr. 14
35	Bygningskunstens genius. Hoved, fragment	nr. 83
28	Caroline Amalie. Skitse til statue	nr. 34
21	Christian IV. Skitse til statue	nr. 9
21	Danneskiold-Samsøe, Conrad. Buste	nr. 5
21	Danneskiold-Samsøe, Henriette. Buste	nr. 6
28	Danserinde, <i>se Bacchantinden</i>	nr. 33
13	Den bortflyvende Amor, <i>se Amors svanesang</i>	nr. 52
22	De tre bildende kunsters genier. Relief	nr. 11
31	Gående barn med palmegren	nr. 67
43	Diana bønfaller Jupiter om at måtte forblive mø. Relief	nr. 50
35	Diana bønfaller ... Dianas hoved, fragment	nr. 79

14	Erato. Tegning	ramme F
15	Elskende par. Tegning	ramme F
42	Farvel til Nysø, <i>se Amor og Psyke</i>	nr. 47
36	Flugten til Ægypten. Englehoved, fragment	nr. 94
13	Flyvende Amor. Relief	nr. 52
21	Frederik VI. Skitse til statue	nr. 7
21	Goethe siddende. Ikke benyttet skitse til statue	nr. 8
38	Goethe stående. Ikke benyttet skitse til statue	nr. 35
22	Harmoniens og poesiens genier. Relief	nr. 15
21	Holberg, Ludvig. Buste	nr. 2
21	Holsten, Hans. Buste	nr. 4
13	Hymen. Relief	nr. 51
14	Hymen tænder bryllupsfaklerne. Tegning	ramme B
25	Jesu indtog i Jerusalem. Relief	nr. 20
36	Jesu indtog ... Apostlen Johannes hoved, fragment	nr. 97
36	Jesu indtog ... Apostlen Judas hoved, fragment	nr. 96
36	Jesu indtog ... Apostlen Petrus hoved, fragment	nr. 98
36	Jesu indtog ... Barnehoved, fragment	nr. 99
31	Jesu indtog ... Kvinde og dreng med palmegren, fragment	nr. 66
36	Jesu indtog ... Mandshoved, fragment	nr. 95
31	Jesu indtog ... Mand med palmegrene, fragment	nr. 68
25	Jesus som tolvårig i templet. Relief	nr. 21
14	Jesus som tolvårig i templet. Tegning	ramme D
40	Juleglæde i himlen. Relief	nr. 41
36	Juleglæde ... Englehoved, fragment	nr. 100
36	Juleglæde ... Englehoved, fragment	nr. 101
14	Juleglæde i himlen. Tegning	ramme E
26	Jægerdrengen. Udkast til gruppe	nr. 26
30	Jægerdrengen. Statuette	nr. 55
22	Kristi gang til Golgatha. Relief	nr. 16
35	Kristi gang ... Kvindehoved, fragment	nr. 91
31	Kristi gang ... Kvindetorso, fragment	nr. 62
31	Kristi gang ... Siddende dreng. Fragment	nr. 65
24	Kristus i Emmaus. Relief	nr. 19
35	Kristus i ... Kristus og apostelhoved. Fragment	nr. 92
25	Kristus lader de små børn komme til sig. Relief	nr. 23.
36	Kristus lader ... Barneansigt, fragment	nr. 93

25	Kristus og den samaritanske kvinde ved brønden. Relief	nr. 22
13	Kunstens og videnskabers beskyttelse.	ramme A,
15	Tegning	S og H
41	Kærlighed og sundhed. Relief	nr. 45
34	Luther, Martin, fragment	nr. 75
22	Malerkunstens genius. Relief	nr. 12
35	Malerkunstens genius. Hoved, fragment	nr. 82
15	Maria med Jesus og Johannes. Tegning	ramme G
24	Nyårets genius. Relief	nr. 17
21	Oehlschläger, Adam. Buste	nr. 3
30	Olympos. Statuette	nr. 57
30	Omfale. Ikke benyttet skitse til statue	nr. 56
13	Omfale. Tegning	ramme A
22	Poesiens og harmoniens genier. Relief	nr. 15
26, 30	Paulsen, Alberto som jægerdreng, <i>se Jægerdrengen</i>	nr. 55
36	Præsten Hans Madsen for Johan Rantzaus J. Rantzaus hoved, fragment	nr. 102
36	Præsten Hans Madsen ... Hans Madsens hoved. Fragment	nr. 103
30	Psyke. To skitser til statue	nr. 53, 54
40	Psyke indhentet af Amor. Relief	nr. 40
13	Psyke med sine to søstre. Tegning	ramme B
40	Psyke og den sovende Amor. Relief	nr. 43
13	Psyke prøver Amors pil. Tegning	ramme A
34	Psykes hoved, fragment	nr. 74
25	Rebekka og Elieser ved brønden. Relief	nr. 19
35	Rebekka og ... Dregehoved, fragment	nr. 87
35	Rebekka og ... Kameldriverens hoved, fragment	nr. 90
35	Rebekka og ... Kvindehoved, fragment	nr. 89
35	Rebekka og ... Kvindehoved, fragment	nr. 88
35	Rebekka og ... Rebekkas hoved, fragment	nr. 86
14	Rebekka og Elieser ved brønden. Tegning	ramme E
25	Regna firmat pietas. Relief	nr. 24
34	Regna ... Styrkens hoved, fragment	nr. 73
28	Retfærdigheden. Relief	nr. 31
13	Retfærdighedens udøvelse. Tegning	ramme A og B
42	Satyr dansende med en bacchantinde. Relief	nr. 46
42	Satyr dansende med en bacchantinde. Relief	nr. 48
15	Satyr dansende med en bacchantinde. Tegning	ramme H

38	Stampe, Christine, baronesse. Buste	nr. 37
26	Stavnsbåndets løsning. Relief	nr. 27
25	Steffens, Henrich. Portrætmedaljon	nr. 25
31	Steffens, Henrich, fragment	nr. 60
14	Svane. Tegning	ramme B
38	Thorvaldsen på Nysø. Relief	nr. 38.
37	Thorvaldsen på Nysø. Hoveder. Fragmenter	nr. 104-06
38	Thorvaldsen. Skitse til selvportrætstatuen	nr. 36
14	Thorvaldsens selvportræt. Tegning	ramme B
18	Thorvaldsens selvportrætstatue	nr. 1
32	Thorvaldsens selvportrætstatue. Hovedet, fragment	nr. 72
22	To børn. Statuegruppe fra Johannes Døberens prædiken	nr. 10
35	Tragediens og Komediens muser. Komediens hoved, fragment	nr. 77
34	Tragediens og ... Tragediens hoved, fragment	nr. 76
35	Tragediens og ... Komediens maske, fragment	nr. 78
14	Turen op ad Rigi. Tegning	ramme C

Dette katalog er for vejledningens vedkommende en bearbejdning af kataloget til Thorvaldsen Samlingen på Nysø udgivet 1973. Forordet er skrevet til nærværende katalog af Dyveke Helsted.

Redaktion: Eva Henschen og Stig Miss, Thorvaldsens Museum.
Fotografer: Sophus Bengtsson, Erik Bredahl, Hans Petersen, Finn Thrane, Ole Woldbye.

Tilrettelæggelse: Mette & Eric Mourier

Tryk: Poul Kristensen Grafisk Virksomhed, Herning, Kongelig Hofleverandør

ISBN nr. 87-7521-051-7

Udgivet af Thorvaldsen Samlingen på Nysø,
Nysøvej 5, 4200 Præstø.

Åbningstider:

1. maj-31. august

Onsdage og lørdage 14-17

Søn- og helligdage 11-17

I skoleferien dog:

Alle hverdage 14-17

Søndage 11-17

Slotsparken er åben i juli måned i åbningstiderne.

Telefon 53 79 93 93 også ved henvendelse om besøg uden for åbningstiderne..

Kataloget er udgivet med støtte fra Ny Carlsbergfondet og Augustinusfonden.

